

(א) גיטין נג, ע"ט, ט (ב) שבת קד: ותי"ג, א (ג) גיטין נג, ע"ט, ט (ד) שבת קד: ותי"ג, א (ה) גיטין נג, ע"ט, ט (ו) שבת קד: ותי"ג, א (ז) שבת קד: ותי"ג, א (ח) שבת קד: ותי"ג, א (ט) שבת קד: ותי"ג, א (י) שבת קד: ותי"ג, א (יא) שבת קד: ותי"ג, א (יב) שבת קד: ותי"ג, א (יג) שבת קד: ותי"ג, א (יד) שבת קד: ותי"ג, א (טו) שבת קד: ותי"ג, א (טז) שבת קד: ותי"ג, א (יז) שבת קד: ותי"ג, א (יח) שבת קד: ותי"ג, א (יט) שבת קד: ותי"ג, א (כ) שבת קד: ותי"ג, א (כא) שבת קד: ותי"ג, א (כב) שבת קד: ותי"ג, א (כג) שבת קד: ותי"ג, א (כד) שבת קד: ותי"ג, א (כה) שבת קד: ותי"ג, א (כו) שבת קד: ותי"ג, א (כז) שבת קד: ותי"ג, א (כח) שבת קד: ותי"ג, א (כט) שבת קד: ותי"ג, א (ל) שבת קד: ותי"ג, א

תורה אור השלם
 1. בדרך עולמו שבבו בראש כל הצות פתוא מקבר המלאים חמת ?? צבירת מלאות: ישעיהו נא כ

הגהות הב"ח
 (א) רש"י ד"ה עקירה וכו' מעשה שבת ומעשה קריעה בלתי כחלה ולא אמרין משעת קריעה חייב:

גליון הש"ם
 נמי דיקא נמי דתני הושיע בו, כעין זה ע"ז 97 ע"ב:

לעזי רש"י
 תפי"ד טפי"ד, שטיח.

רבינו הגנאל
 [מתני', הגהות] את השהה וכו' אם מןחמת הגולן חייב להעמיד לו שדה, אוקימנא כגון דאנסוהו [ואחוי ארבעה], והוא גברא דאחוי כרא דחייב דבי ריש גלן[ותא, חייבין] רב נתן... לשלומי, אמר ליה רב הונא דינא או קנסא וכו'... ואסיקנא או דינא הוא גמרינן מיניה, ואי לאן... הוא אלא קנסא הוא, לא גמרינן מינה, ירושלמי והלא אין קרקע נגול ולמה חייב להעמיד [לו ש]דה, ר' יוחנן אומר... לו אמר אין אדם נתפש על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארזן ובגלגלת, ורב אמר כייל למימר ליה איהו... שרי עבידן מלא, קנס קנסו חכמי לגולן... ובנסך, מעיקרא סבר הגבהה צורך ניסוך היא, ומשעת... הגבהה קם ליה ברובה מינה, ולבסוף] סבור משעת הגבהה קנייה ומתחייב בתשלומין, ומתחייב... כנפשו לא הוי עד שעת ניסוך, רבא חייב להווא דאנסוהו ואחוי רבן ישראל, ואמר ליה רב הונא... אהדר עובדא, דתיני ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו פטור, ואם נטל נתן ביד חייב... מצאנו בתלמוד ארץ ישראל בסוף פרק החובל... שפיריה להווא דאנסוהו לאחוי [ואחוי חמרא ורב מרי, ואמר כיון דאחוי אחוי מיקלא קליה, והא דדרא... בהריהו בתר [ד]קליא [לא]ן מיחייב עליה... ישראל שאנסוהו גוים והראה ממון חבירו פטור ואם נטל נתן ביד חייב, אמר רבא ואם

הגוזל ומאכיל פרק עשירי בבא קמא

אי דינא, הוא שמסור ישלם: **גמרינן**, מהאי מעשה דרב נתן לשרי גרמי דנוקין דעלמא: **ואי קנסא**, הוא דקנסיה רב נתן משום דרגיל היה צדק לא גמרינן מיניה: **המעמא**, טהרותיו של חבירו או מנסך יינו של חבירו לע"ז דלע"ג דקמיה מנח ואין היקו ניכר משלם: **ט** לא חזרו לא.

היינו גמרי' מדמע ממנסך: **המדמע**, ערב חולין בתרומה דהפסית דמי החולין דלא חזו מהשתא אלא להמכר לכהנים: **להפסד מרובה**, מטמא תרומה הפסד מרובה הוא דמו לא חיזא לאכילה. מדמע הפסד מועט הוא דהא מודבן לכהנים דמי תרומה: **אף המנסך נמו'** לא חזרו לא. גמרינן מנסך לע"ג דהפסדו מרובה ממדמע ומטמא דהפסדן מועט לגבי מנסך: **זרק חזן**, שצבת: **עקירה לורך הנהס**, דכין דבין עקירה להנחה קרע נמאל מעשה שבת ומעשה (א) עקירה בלתי כחלה ולא אמרינן משעת עקירה חייב ממונן ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת הנחת חזן, והכא נמי הגבחה יין לורך ניסוך הוא ותשלומין וחייב להניח דע"ז בלתי כחלה: **לבי אביוני**, מקום: **נשא ונתן ביד חייב**, דהגיל עלמו צממון חבירו: **מעלמו**, בלא אונס: **דמי ואמטי**, שחי והולך עמנו לבית המלך: **ה"מ**, דלס נשא ונתן ביד חייב: **היכא ולא אוקמינהו**, ע"ז האונס אלא הלך ונטל ונתנו להם אבל הכל דאוקמינהו על היין קליה ואלהיא שעתא פטור כי אמטי תו דידהו אמטי: **פקיע**, קשר: **חייב**, ואע"ג דקאי עכו"ם ע"ג הממון הואיל ונשא ונתן ביד חייב: **בשרי עיברי נהרא**, עכו"ם מלך זה והעמיר מלך זה דאי לא יהביה נהליה לא מני אנס למשקליה: **שופא**, לממורת לגוים או לחיות: **לקועיה**, לנאריה, שבר מפרקמו: **סוא**, מיה והוא שור הצר דממרגס (דכריס יד) תוא וזמר תורבלל תור שור בלא יער: **אין מרחמינ עליו**, ושפיר עבדת דקטלתי: **מסיים מסיבא דיומא לרצנן**, היה מנחור ושונה להם מה שדרש רבי יוחנן אומר היום לפי שר"ל חסם גדול היה ולחמך ששמעו כולן מפי הרב חזר ומכונה צדס: **צדרא קמא**, שבע שורות תלמידים יושבים לפניו זו לפניו מו: **ציסרקי**, תפי"ד בלע"ז: **מסרחי גביניה**, גבות עיניו גדולים ומכסין עיניו: **פריטא שפטיה**, נקרעה שפתו על ידי מכה: **הדרא**

אי דינא אי קנסא א"ל אי דינא גמרינן מיניה אי קנסא לא גמרינן מיניה ומנא תימרא דמקנסא לא גמרינן דתניא (ב) בראשונה היו אומרים "המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע חזרו אין לא חזרו לא מאי מעמא לאו משום דקנסא הוא וקנסא לא גמרינן מיניה לא מעיקרא סברי (ג) להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ולבסוף סברי להפסד מועט נמי חששו איני והא תני אבדה דרבי אבין (ד) בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך חזרו אין לא חזרו לא מאי מעמא לאו משום דלא גמרינן

מקנסא לא מעיקרא סברי כרבי אבין ולבסוף סברי כרבי אבין (ד) דאמר רבי אבין חזן מתחילת ארבע (ה) ולבסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שהרי עקירה צורך הנחה היא ומתחייב בנפשו ולבסוף סברי כר' ירמיה (ד) דא"ר ירמיה משעת הגבחה קנייה איחייב ליה ממון מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך רב הונא בר יהודה איקלע לבי אביוני אתא לקמיה דרבא א"ל כלום מעשה בא לידך א"ל ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבירו בא לידי וחיבתיו א"ל אהדר עובדא למריה דתניא ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבירו ואם נטל נתן ביד חייב אמר רבה (א) אם הראה מעצמו כנשא ונתן ביד דמי ההוא גברא דאנסוהו עובדי כוכבים ואחוי אחמרא דרב מרי בריה דרב פנחס בריה דרב חסדא א"ל דרי ואמטי בהדן דרא ואמטי בהדיהו אתא לקמיה דרב אשי פטריניה א"ל רבנן לרב אשי והתניא אם נשא ונתן ביד חייב א"ל הני מילי היכא דלא אוקמיה עילויה מעיקרא י' אבל היכא דאוקמיה עילויה מעיקרא מיקלי קלייה איתיביה רבי אבהו לרב אשי אמר לו אנס הושיט לי פקיע עמיר זה או אשכול ענבים זה והושיט לו חייב הכא במאי עסקינן (ב) כגון דקאי בתרי עברי נהרא (ג) דיקא נמי דקתני הושיט ולא תני תן ש"מ: ההוא שותא דהוו מצנזו עלה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא אזל חד מנייהו ומסרה לפרהגנא דמלכא אמר אביי יכול לומר אנא כי מסרי דידי מסרי א"ל רבא וכל כמיניה אלא אמר רבא י' משמתין ליה עד דמייתי ליה וקאי בדינא ההוא גברא דהוה בעי אחוויי איתיבנא דחבריה אתא לקמיה דרב א"ל לא תחוי ולא תחוי א"ל מחוינא ומחוינא יתיב רב כהנא קמיה דרב שמטיה (ד) לקועיה מיניה קרי רב עילויה י' בניד עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמינ עליו אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עובדי כוכבים אין מרחמינ עליו א"ל רב (ה) כהנא עד האידינא הוו (ו) פרסאי דלא קפדי אשפיות דמים והשתא איכא (ז) ויונאי דקפדו אשפיות דמים ואמרי (ח) מרדין מרדין קום סק לארעא דישאל וקביל עלך דלא תקשי לרבי יוחנן שבע שנין אזיל אשכחיה לריש לקיש דיתיב וקא מסיים מתיבתא דיומא לרבנן אמר להו ריש לקיש היכא אמרו ליה אמאי אמר להו האי קושיא והאי קושיא והאי פירוקא והאי פירוקא אמרו ליה לריש לקיש אזיל ריש לקיש א"ל לרבי יוחנן ארי עלה מבבל לעיין מר במתיבתא דלמחר למחר אותבוה בדרא קמא קמיה דר' יוחנן אמר שמעתתא ולא אקשי שמעתתא ולא אקשי אנהתיה אחורי שבע דרי עד דאותביה בדרא בתרא א"ל רבי יוחנן לר"ש בן לקיש ארי שמערת נעשה

לאו משום דקנס הוא, והא דמעיקרא לא גזרו על זה כמו על זה למאי דלא מסיק אדעתיה השתא טעמא דהפסד מועט איכא למימר דמעשה אירע צממנא וצממנא לכך גזרו עליהם שעת מעשה: **כיון שנפל ביד עובדי כוכבים אין מרחמים עליהם**, כלומר שפיר מיקרי מסור שדבר צדוק הוא שיקחו מאלתר שהרשאו: **השתא** יונוי ניהו בו', קשה לר"י דצפ"צ דגיטין (דף טז: ושם ד"ה הא) אמר רבה בר בר חנה חלש על לגביה כו' אמר רחמנא או צטולך וכו' ופריך למימרא דרומאי מעלי מפרסאי אלמא משמע שאז עדיין היו פרסיים צבבל ולכאורה משמע שאותו מעשה היה אחר מעשה שצבאלן ואור"י שהשירים והפקידים היו משתנים וכו' פעמים מפרסיים ופעמים מיוונים: **לילון**

מקנסא לא מעיקרא סברי כרבי אבין ולבסוף סברי כרבי אבין (ד) דאמר רבי אבין חזן מתחילת ארבע (ה) ולבסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שהרי עקירה צורך הנחה היא ומתחייב בנפשו ולבסוף סברי כר' ירמיה (ד) דא"ר ירמיה משעת הגבחה קנייה איחייב ליה ממון מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך רב הונא בר יהודה איקלע לבי אביוני אתא לקמיה דרבא א"ל כלום מעשה בא לידך א"ל ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבירו בא לידי וחיבתיו א"ל אהדר עובדא למריה דתניא ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבירו ואם נטל נתן ביד חייב אמר רבה (א) אם הראה מעצמו כנשא ונתן ביד דמי ההוא גברא דאנסוהו עובדי כוכבים ואחוי אחמרא דרב מרי בריה דרב פנחס בריה דרב חסדא א"ל דרי ואמטי בהדן דרא ואמטי בהדיהו אתא לקמיה דרב אשי פטריניה א"ל רבנן לרב אשי והתניא אם נשא ונתן ביד חייב א"ל הני מילי היכא דלא אוקמיה עילויה מעיקרא י' אבל היכא דאוקמיה עילויה מעיקרא מיקלי קלייה איתיביה רבי אבהו לרב אשי אמר לו אנס הושיט לי פקיע עמיר זה או אשכול ענבים זה והושיט לו חייב הכא במאי עסקינן (ב) כגון דקאי בתרי עברי נהרא (ג) דיקא נמי דקתני הושיט ולא תני תן ש"מ: ההוא שותא דהוו מצנזו עלה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא אזל חד מנייהו ומסרה לפרהגנא דמלכא אמר אביי יכול לומר אנא כי מסרי דידי מסרי א"ל רבא וכל כמיניה אלא אמר רבא י' משמתין ליה עד דמייתי ליה וקאי בדינא ההוא גברא דהוה בעי אחוויי איתיבנא דחבריה אתא לקמיה דרב א"ל לא תחוי ולא תחוי א"ל מחוינא ומחוינא יתיב רב כהנא קמיה דרב שמטיה (ד) לקועיה מיניה קרי רב עילויה י' בניד עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמינ עליו אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עובדי כוכבים אין מרחמינ עליו א"ל רב (ה) כהנא עד האידינא הוו (ו) פרסאי דלא קפדי אשפיות דמים והשתא איכא (ז) ויונאי דקפדו אשפיות דמים ואמרי (ח) מרדין מרדין קום סק לארעא דישאל וקביל עלך דלא תקשי לרבי יוחנן שבע שנין אזיל אשכחיה לריש לקיש דיתיב וקא מסיים מתיבתא דיומא לרבנן אמר להו ריש לקיש היכא אמרו ליה אמאי אמר להו האי קושיא והאי קושיא והאי פירוקא והאי פירוקא אמרו ליה לריש לקיש אזיל ריש לקיש א"ל לרבי יוחנן ארי עלה מבבל לעיין מר במתיבתא דלמחר למחר אותבוה בדרא קמא קמיה דר' יוחנן אמר שמעתתא ולא אקשי שמעתתא ולא אקשי אנהתיה אחורי שבע דרי עד דאותביה בדרא בתרא א"ל רבי יוחנן לר"ש בן לקיש ארי שמערת נעשה

קיו. עין משפט נר מצוה

קד א ב מ"י פ"ז מהל' חובל ומוקף ה' א ב סג עשין ע' טו"ע ח"מ ס"י שפה ספ"י א: קה ג מ"י פ"ג מהל' גיבה ה' ב: ק ד ה ו מ"י פ"ח מהל' חובל ומוקף ה' ג ד ועיין בהשגות ובמ"מ סג עשין ע' טו"ע ח"מ ס"י שפה ספ"י ב: ק ז מ"י שם הלכה ה' טו"ע שם ספ"י ה: קח ח מ"י שם הל' י טו"ע שם ספ"י י:

מוסף רש"י
 משעת הגבחה. על מנת לנתלו (גיטין ב:). לפרהגנא. ממונה של מלך (ב"מ פג:). מרדין. היא לציבה בלתי פסיק וכן מפורש בשערי דרב האי גאון (ב"מ טז:). דלו ליה במכחלתא דכספא. שחי עפעפיו מנסך חזן עיני ומנציפן ממלגא דכספא (תענית טז:).

מוסף רש"י
 רבינו הגנאל (המשך) ההוא מעצמו כמי שנטל נתן ביד דמי. וזה לשון פ"ר"ח זצ"ל אמר רבא אם ההוא מעצמו כמי שנטל נתן ביד דמי וחייב מצאנו בתלמוד ארץ ישראל בפי החובל בסוף תני ישראל שאנסוהו גוים ונטלו ממנו ממון חבירו בפניו פטור, נטל נתן ביד להם חייב, אמר ר' יוסי הוא דאתמר כשומר לו תן לנו ממון סתם, אבל תן לנו ממון פלוני אפילו נטל נתן ביד פטור, ורב אשי פטר להווא דאנסוהו לאחורי דאתר אחמרא דרבי בהדיהו, אמר כיון דאחוי אחוי מיקלא קליה. והא דרא בהדיהו, בתר דקליה לא מיחייב עליה כו', עד ההוא דאפקיד גבי חבריה כסא דכספא אתר עליה גבבי ושקול להווא כסא ויהביה להו. אתא לקמיה דרבה פטריה. אמר ליה אביי הוא מציל עצמו בממון חבירו הוא. אלא אמר רב אשי אי אינש אמיר הוא עליה דריה אתו גבבי, והאי מציל עצמו בממון חבירו וחייב, ואי לא ארעתא דהאי כסא אתו עליה ופטור, וקיימא לן כרב אשי. דייקין מינה דאי אנסוהו גוים ואמרו לו תן לנו ממון פלוני ושא

רבינו הגנאל (המשך) ההוא מעצמו כמי שנטל נתן ביד דמי. וזה לשון פ"ר"ח זצ"ל אמר רבא אם ההוא מעצמו כמי שנטל נתן ביד דמי וחייב מצאנו בתלמוד ארץ ישראל בפי החובל בסוף תני ישראל שאנסוהו גוים ונטלו ממנו ממון חבירו בפניו פטור, נטל נתן ביד להם חייב, אמר ר' יוסי הוא דאתמר כשומר לו תן לנו ממון סתם, אבל תן לנו ממון פלוני אפילו נטל נתן ביד פטור, ורב אשי פטר להווא דאנסוהו לאחורי דאתר אחמרא דרבי בהדיהו, אמר כיון דאחוי אחוי מיקלא קליה. והא דרא בהדיהו, בתר דקליה לא מיחייב עליה כו', עד ההוא דאפקיד גבי חבריה כסא דכספא אתר עליה גבבי ושקול להווא כסא ויהביה להו. אתא לקמיה דרבה פטריה. אמר ליה אביי הוא מציל עצמו בממון חבירו הוא. אלא אמר רב אשי אי אינש אמיר הוא עליה דריה אתו גבבי, והאי מציל עצמו בממון חבירו וחייב, ואי לא ארעתא דהאי כסא אתו עליה ופטור, וקיימא לן כרב אשי. דייקין מינה דאי אנסוהו גוים ואמרו לו תן לנו ממון פלוני ושא

שיתא דהוו מצנזו... פי' שיתא שחתת היא חתי"ת מובלע בה, דלנישנא קלילא] נקט, [ו]היא] מצודה כדכתיב ויפרשו עליה גוים בשחתת נפש. הווא שותא וכו'. פירוש שותא, שחתת היא, חתי"ת מובלע בה, והיא מצודה, כדכתיב ויפרשו עליו גוים בשחתת נפש, כלומר במצודתם נפש. פי' גרין. הוה מדלי ליה במכחלתא דכספא. בפי' י"ג בכל"י מכחל שניטל הכף טמא מפני הזכר, ניטל הזכר [ט]מא מפני הכף. פי' מכחל צורת כוכב הוא מברול או מנושט, וראשו אחד כוחלין בו העין והא חד ונקרא זכר ואחד מנקין בו האוזן מן הרעי וה[א]ן רחב ונקרא כף. רב כהנא פריטן סיפוחיה. פי' נראין פשותיו כמשחקות בכל שנה.

הדרא

במצודתם נפש. ההיא שיתא דהוו מצנזו עלה בי תרי. פירוש שיתא, ח' מובלעת. בשחתת נפש, כלומי במצודתם נפש. אה תארגי תרג' אה תשתי, עם המסכת תרג' עם משתותא. קם רב כהנא שמטיה לקועיה. פי' גרין. הוה מדלי ליה במכחלתא דכספא. בפי' י"ג בכל"י מכחל שניטל הכף טמא מפני הזכר, ניטל הזכר [ט]מא מפני הכף. פי' מכחל צורת כוכב הוא מברול או מנושט, וראשו אחד כוחלין בו העין והא חד ונקרא זכר ואחד מנקין בו האוזן מן הרעי וה[א]ן רחב ונקרא כף. רב כהנא פריטן סיפוחיה. פי' נראין פשותיו כמשחקות בכל שנה.

במצודתם נפש. ההיא שיתא דהוו מצנזו עלה בי תרי. פירוש שיתא, ח' מובלעת. בשחתת נפש, כלומי במצודתם נפש. אה תארגי תרג' אה תשתי, עם המסכת תרג' עם משתותא. קם רב כהנא שמטיה לקועיה. פי' גרין. הוה מדלי ליה במכחלתא דכספא. בפי' י"ג בכל"י מכחל שניטל הכף טמא מפני הזכר, ניטל הזכר [ט]מא מפני הכף. פי' מכחל צורת כוכב הוא מברול או מנושט, וראשו אחד כוחלין בו העין והא חד ונקרא זכר ואחד מנקין בו האוזן מן הרעי וה[א]ן רחב ונקרא כף. רב כהנא פריטן סיפוחיה. פי' נראין פשותיו כמשחקות בכל שנה.

דִּילָבּוֹן אמרי דִּילָהוֹן היא. פ"י הקונטרס התורה היא של בני צבל וקשה צפרק לולב וערצה (סוכה דף מד. ושם ד"ה והא) גצי הא דקאמר ערצה יסוד נציאים היא ושכחוס וזמורו ויסדוס ופרין מי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן דילבון אמרי דילהון הוא ופירש צקונטרס אלמא לא שכחוס גבולה ומאי פירכא היא וכי מפני שהיו צבלי תורה אין יכול להיות ששכחו תורת ערצה ועוד צכמה דוכמין אמר שכחוס וזמורו ויסדוס ולא פריך עלה הכי ואור"ת כפר"ח שלתלמידיו מצבל שהיו צפניו היה מדבר וה"ק דילבון אמרי רב כהנא שהיה שלכס אמר שערצה דילהון הוא כלומר מנהג של נציאים ופריך אמאי דקאמר תס ליעיל תסמיס דרבי יוחנן דלמרי יסוד נציאים היא והאמר ר' יוחנן דילבון אמרי דילהון הוא ולשון דילהון משמע ליה מנהג נציאים ולא יסוד נציאים וכן ל"ל צהמגרש (גיטין פד: ושם ד"ה ר"י) גצי היא דא"ר יוחנן דילבון אמר הואיל וקנאתו להמגרש צו שלתלמידיו מצבל היה אומר כן על רב כהנא וצקונטי פ"י שם ללחוקיה רבו שהיה חולק או בגזל או עשק את עמיתו: וירקא רב כא 2. או ככל אשר ירבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו והמשותף יספ עליו כאשר הוא לו ויתנו ביום אשמות: וירקא רב כד

תורה אור השלם

1. נפש פי התקא וקעלה מעל גזל וכחש בעימיה בפקודין או בתשומת דן או בגזל או עשק את עמיתו: וירקא רב כא 2. או ככל אשר ירבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו והמשותף יספ עליו כאשר הוא לו ויתנו ביום אשמות: וירקא רב כד

הגהות הב"ח

(א) גבי דפיון שמיס וכו' לקמיה דרבה פטויה: (ב) שם צפקודן מיעט או מכל אשר ירבע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א רש"י ד"ה ולי לא חי צנכוס ויושלמי ג"כ פ"ב הלכה ט טעויה:

רבינו הגנאל

(ר') יוחנן דילבון אמרי דילהון היא. רב כהנא שהוא שלכס, שהוא מכבד, אמר לי דילהון היא. פ"י מדרבנן היא. ואמר ר' יוחנן כן. בפרק לולב וערבה. ועוד אמרין כגון זה בגיטין פרק הגמרט את אשתו. אמר לחוקיה בנו של ר' חייא שהיו קורין אותו בבלי, כדאמרין בכמה מקומות מה בבלי אומר ברבר זה, ואע"פ שחזקה רבו של ר' יוחנן, הוא אומר לו דילבון אמר, שהוא רב כהנא, שאני התם הואיל וקנאתו להתגרש בו. ואלו מקצת מן הקשיות ששאל ר' יוחנן לרב כהנא ופקינהו ליה, והיה אומר אותם משמו. ה"פ, דקאמי' התם שיליה כל ספיקא דהוה ליה ופשטינהו ניהליה, היינו דאמר ר' יוחנן דילבון אמרי דילהון היא, שהיה שונה שמעות משו של רב כהנא דההוא שעתא גמרינהו גביה. היינו דאמר

הדרא ליה עכנא א"ל עכנא עכנא פתח פומיך ויכנס הרב אצל תלמיד ולא פתח ויכנס חבר אצל חבר ולא פתח ויכנס תלמיד אצל הרב פתח ליה בעא רחמי ואוקמיה א"ל אי הוה ידענא דדרכיה דמר הכי לא חלשא דעתי השתא ליתי מר בהדן א"ל אי מצית למיבעי רחמי דתו לא שכיבנא אוילנא ואי לא לא אוילנא הואיל וחליף שעתא חליף תייריה ופשטינהו ניהליה היינו דאמר ר' יוחנן דילבון אמרי דילהון היא: ההוא דאחוי אממכסא דר' אבא יתיב ר' אבהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא ויתביב ר' אילעא גבייהו סבור לחיוביה מהא דתנן דן את הדין זיכה את החייב ותייב את הזכאי טימא את הטהור וטיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו א"ל ר' אילעא הכי אמר רב והוא שגשא ונתן ביד אמרי ליה זיל לגבי דר"ש בן אליקים ורבי אלעזר בן פדת דדייני דינא דגרמי אזל לגבייהו חייבי' ממתני' אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר ואוקימנא דאחוי אחוויי: ההוא גברא דהוה מפקיד ליה כסא דכספא סליקו גנבי עילויה שקלה יהבה להו אתא לקמיה דרבה פטריה א"ל אביי האי מציל עצמו בממון חבריו הוא אלא אמר רב אשי אחינן אי איניש אמיד הוא אדעתא דידיה אתו ואי לא אדעתא דכספא אתו: ההוא גברא דהוה מפקיד גביה ארנא דפרדיון שבויים סליקו גנבי עילויה שקלה יהבה ניהלייהו אתא לקמיה ר' רבא פטריה א"ל אביי והא מציל עצמו בממון חבריו הוא א"ל

הדרא ליה עכנא. נחש גדול עשה עצמו כגלגל ומקיף את פי המערה ונותן זנבו לתוך פיו ואין אדם יכול ליכנס: פתח פיך. הרחיבי פתחך להסיר זנביך מפניך ועשה פתח ליכנס: אי מליס למצעי רחמי דמו לא שכיבנא. אי אקשינא לך אזלינא בהדך ואעמוד אלנך צבית המדרש: ואי לא הואיל וחליף שעפא. והתרחיש יסא חליף ולא אלך עוד עמך שמתא תכעוס עלי אמותי עוד פעם אחרת אלא אלך לביתי מי ואלא אעמוד עוד אלנך פן אמות פעם אחרת. ואית דמפרש הואיל וחליף שעפא וקצנתי צער מיתה לא אקבל עוד פעם אחרת לילך מכאן. ובפסחים (דף מט.) מוכח שהלך לביתו דלמרי רב כהנא אי לאו דנסיבנא כהנא לאו לאו גללי אמרי ליה והא למקוס תורה גלית א"ל לאו אנא גללי כדגלו שאר אינשי שהרי לא בעצור מקוס תורה גליתי אלא מאימת מלכות כרחמי אלמא צמר הכי מי הוה ועוד אמרי' בצרכות ירושלמי א' דפגע ציה ההוא גברא אמר ליה מאי עבד צמיא כלומר שליג עליו שהיה מת ותיב א"ל גור דיניה דההוא גברא מחתם ומת ההוא גברא פגע ציה אחרינא אמר ליה הכי נמי ומית אחי לקמיה דר' יוחנן אמר ליה צר איניש דלמיה מבקרא ליה ואנתמיה דאצוה מיקרא כו': פייריה. הקילו משנתו: א"ל דילבון אמרי. שלכס הייתי אומר תורה של בני א"י גילתו היא. של בני צבל: מעטא. תכשיט משי: וישלם מציפו. דלדצורא בעלמא חייב: שגשא ונתן ביד. וצכולס מפרש שגשא ונתן ביד באלח דייני ממונות צכנהדרין ט: אמיד. עשיר: אסיק חמריה למצרא. מכניס חמורו לספינה מעצר הנהר והיו זה אנשים: צעא. חמרא לעצוהי מעצרה: מלח ליה. דחפו לחמורו והשליכו למים. לשון אחר מלח ליה כמו המלחיס (וינה ט) התחיל המלח להליל הספינה ודחפו והשליכו: נפאן. בעל החמור רודף הוא להרוג נפשות: ושיצר את הללים בין של נרדף בין של כל אדם פעור. מלשלם שהרי מתחייב צנפשו הוא כדלפיה וז' ואפילו אין הורגו דמגן צפרק בן סורר ומורה ואלו יתנו להליל צנפשו הרודף אחר חצירו להרוג ונמלא תשלומין וחיוצו מיתה צלין כאלה: מגופו. שהרי נרדף זה רשאי להרוג את רודפו שגנאמר (שמות כג) אם צמחתם ממלא' המורה אחרת אם צא להרגן השכס להרגו [צרכות נח.]: ולא מן דינן. שהרי המגיל עצמו ממנון חצירו חייב כ"ש מגיל אחרים צממון חצירו: מתנב' טעפה נהר. שהיתה על שפת הנהר והגניה שפטו והמיס שחוקים וכו'ין תחת השפה ומתפשט צתוך חקדה: גב' רבי כל מינו. ואפילו חקקות לשצועה ולהסדון: מיעט שערות. שאין גופן ממנון דהייצ ליה מירא צעלמא:

(א) סוכה מד. ט (ג) לעיל ק. סנהדרין ו. לג. צרכות נח: (א) לעיל קטז. י. ד (עין גרש' גרס' אחרת), (א) סנהדרין עד. ו' [וע' חוס' כחיות ל: ד"ה רב אשי], (ו) [לקמן קטז. א. ו] [לעיל ק. א. ט] שבעות לו: [עש. א. ט] דף לג. ו (סנהדרין עג.)

מוסף רש"י

דילבון אמרי דילהון היא. רב כהנא היה ממלמדי רב והיה מריף מאלו ונתן לא"י לפני ר' יוחנן מחמת מרדן, והוא לו ר' יוחנן לכמה ספיקות, והיה אומר ר' יוחנן לבני א"י סבור הייתי שמורה שלכם, שלא גליתם מהלכס ולא היה לכם טירוף הדעת, אבל ראיתי שהיא של בני צבל, שאע"פ שגלו, מעדה להם מחמת המרש והמסגר שגלו עם יציהו כדמכזי (מ"צ מד) הכל גבורים עושי מלחמה, ומאי כדבר עולם ובי מלחמה ואלו היה בני אדם הנמוין בשלשלות של כהנא, אלא שגבורים היו מלחמתה של מורה (סוכה מד.) והוא שגשא ונתן ביד. שטעל הוא המעות ממנו כדו ופטר בעל דין (בבברות ב:) ויכה את החייב שהיה לו משכון למלוה ממנו ועל דין משכון המחירו לזה, ויחיי את האבא, נעל צד ממון מן התמצע ויחיל לתובע, ויחיל את הטהור, נעל שכן צדים חרקי עליה לטמא ולי להחיק צדיה, ויכה את העמל נעל הדין לפירות שאליס וערען עם שאר פירות האיס השאלו, והוא ליה עושה מעשה צדים ומיפק, והכי מפרש צכנהדרין (ג.) צפק אחר דיני ממונות (ע"כ פ.) שהרי מתחייב בגנפשו. כדלפיה ז', שהרי יתן להליל צנפשו, ואע"פ דלכלס הללו של שאר כל אדם הן, דמיתה לה ותשלומין לה פעור (סנהדרין עד.) ורודף שהיה רודף אחר רודף. שהיה רודף אחר פניו להרוג זה רודף אחריו להליל ושיצר את הללים כי (ט.) חייב להעמיד לו שדה אחר. דקסבר פרק קקע גזולת וקיימה לה צרשות גזלן וקרינן ציה והכי את הגולה (שבועות יז.) הרי שלך לפניך. קסבר קקע איה גזולת וכו' שטפס נהר צרשותיה מלחמה רבא היא קיימא (ט.) מיעט שערות. שאין גופן ממנון אלא לראיה שצטן (ט.)

רבינו הגנאל (המשך)

ויהיביה להו. פטריה רבא אמר ליה אין לך [פריון שבויים] גדול מזה. ההוא דאסיק חמריה [אמ]עבורה דסלוקין בהא נאשי, הוה מיטבעא מעבורת. [ל]חמרא בנהרא טבעיה פטריה רבא היא ...א. ורביא לטעמיה

הואיל וקנאתו להמגרש צו שלתלמידיו מצבל היה אומר כן על רב כהנא וצקונטי פ"י שם ללחוקיה רבו שהיה חולק או בגזל או עשק את עמיתו: וירקא רב כא 2. או ככל אשר ירבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו והמשותף יספ עליו כאשר הוא לו ויתנו ביום אשמות: וירקא רב כד

דאמר רבא רוןך אחר חבריו להורגו ושיבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור, ודיקא לן הבא להרגן השכס להורגו. וכו' נמי אם במחתרת ימצא הנגב והכה [ונג']. ואחר [שה]ן רודף אחר הרודף להציל הנרדף, ושיבר כלים בין של רודף בין של נרדף בין של כל אדם פטור, ולא [מן הר]דף הוא זה, אלא שאם אינך אומר כן אין לך אדם שמציל חבריו מיד הרודף. מתני'. שטפה נהר אומ' לו הרי שלך לפניך. ובכריתת תנו לה בלשון... הרי שלך לפניך. ואוקימנא דרבנן דרשי כללי ופרטי, וממעטי קרקעות ונ[ב]דים ושטרות. ור' אליעזר ור' ריש ריבוי ומיעוט, ומרבי כל מילי וממעטי שטרות. והאי דקתני הגזול פרה ושטפה נהר חכמים אומרים הרי שלך לפניך, אוקמה רב פפא בגזול שדה ופרה רבוצה בתוכה ושטפה נהר. ורבנן לטעמיהו.

דאמר רבא רוןך אחר חבריו להורגו ושיבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור, מפני שמתחייב בגנפשו. הנרדף ששיבר כלים של רודף פטור שלא יחא [מ]מונו [ח]מורו, ודיקא לן הבא להרגן השכס להורגו. וכו' נמי אם במחתרת ימצא הנגב והכה [ונג']. ואחר [שה]ן רודף אחר הרודף להציל הנרדף, ושיבר כלים בין של רודף בין של נרדף בין של כל אדם פטור, ולא [מן הר]דף הוא זה, אלא שאם אינך אומר כן אין לך אדם שמציל חבריו מיד הרודף. מתני'. שטפה נהר אומ' לו הרי שלך לפניך. ובכריתת תנו לה בלשון... הרי שלך לפניך. ואוקימנא דרבנן דרשי כללי ופרטי, וממעטי קרקעות ונ[ב]דים ושטרות. ור' אליעזר ור' ריש ריבוי ומיעוט, ומרבי כל מילי וממעטי שטרות. והאי דקתני הגזול פרה ושטפה נהר חכמים אומרים הרי שלך לפניך, אוקמה רב פפא בגזול שדה ופרה רבוצה בתוכה ושטפה נהר. ורבנן לטעמיהו.